This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कविकुलगुरू कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय रामटेक

हस्तलिखित संग्रह

दाखल.क्रं. M-2788 विषय धर्मशास्त्र

नाव श्रीमद् भागवत महापुराण

लेखक/लिपीकार चतुर्थ अध्याय

पृष्ठ 10 काळ .... पुर्ण/ अपुर्ण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीमूषकवाहनाय नमः॥ ॐ नमो सद्गुरु शिव त्रिवा॥ नमीतो जीव नेतु जीवा॥ तुरविसी
तेथ देहभावा॥ कैसेनि रिघावा होईल॥१॥ जीव घेउनि जीवा॥ देहत्व मोडुनि देहभावा॥
त्याव रिकरविसी शिवा॥ हेलाघव देवा नवल तुझे॥२॥ जीव घेउनि शंखासुरा॥ त्या
च्या वागाविसी केले वरा॥ तो तू रिघानि मजभीतरा॥ माझिया शरीरा वागविसी
॥३॥ शंख मधुर ध्वानी वाझे॥ तो वाजवी त्याचे निवाजो॥ ते विम्या जे जे बोलि जे॥
ते बोलणे सा जे तुझेनि॥४॥ आनामा झे शरीर जे चळे॥ ते तुझेनि आंगिके मे ळे
१ कर्म निर्जिती सकळे॥ सत्ता बळे तुझेनि॥५॥ माझे देहीचे मीपण॥ ते तूचि जालासि॥ जे
सि आपण॥ तुझेनि प्राणे प्राण॥ माझा ही जाण चळे देवा॥६॥ दृष्टि जे जे काही दे
खे॥ ते तुझेनि ज्ञाने उन्मेखें॥ श्रवण जे जे काही ऐके॥ ते ते नेटके अवधान तुझे॥७॥ पणे
रसना जे जे काही चाखे॥ ते ते तुझेनि स्वाद सुखे॥ बुधि जाणे तो रखे॥ ते ही अति
न के वेदकत्व तुझे॥ न मन नमे पणे चपळ॥ ते ही तुझेच आंगीक बळ॥ विवेकाचि वे काहि
कप्र बळ॥ अति सोज्वळ तुझेनि॥८॥ वाचा जे जे वदे॥ ते वाची क तुझेनि शब्दे॥ बो
धु जेणे उद्बोधे॥ तो तुझेनि प्रबोध प्रबोधु का॥१०॥ जागती जागे तुझेनि हारिखे॥
स्वप्न स्वप्ना तुझेनि देखे॥ सुषुप्ती सुखावे जेणे सुखे॥ पूर्ण संतोखे तुझेनि॥११॥ मी
अं जे जे विषय भोगी॥ ते भोक्ते पण तुझां अंगी॥ तुझेनि निज संयोगी॥ मीपणे जगी वर्ते
विसी मज॥१२॥ माझे पूर्णनिखा बसूत्रा॥ तूं जालासि सूत्रधारा॥ हालउनिया निजसू
त्र कर्म विचित्र करविसी॥१३॥ ऐसे या श्रीजनार्दना॥ जगाचे तवित्याचि कुना॥ कृपा
कुवा जगजीवना॥ नमन श्रीचरणा तुझेनि तुज॥१४॥ यापरी मा जितूचा कि ता॥ चा
मजे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ १ ॥

कृपा त्वें करसी ग्रंथा ॥ ते थमी येक [illegible] के तो कवी ॥ हे जाणावी तत्वता देहबुधि ॥ १५ ॥ येका
येक जनार्दनी ॥ कीं जनार्दन येकपणी ॥ पिथकू नामाची लेणी ॥ ठेउनी येकपणी मिरविसी ॥
तूंचि ॥ १६ ॥ जेविं कनकचि भूषण ॥ कीं भूषणी कनक संपूर्ण ॥ तिविये का आणि जनार्दन ॥ येक
त्वें जाण जनार्दनाचि ॥ १७ ॥ जेविं कापुरीं कीं आगी लागे ॥ ते ह्याचि कापुरत्व खुंटे ॥ सत्शिष्या
सद्गुरू भेटे ॥ ते ह्याचि फिटे भिन्नभेदु ॥ १८ ॥ ऐसी ऐकोनि विनवणी ॥ सद्गुरू तुष्टला संतोषो
नि ॥ येथें भिन्नाभिन्न सोसणी ॥ नलगे निरोपणी करणे तुज ॥ १९ ॥ जेणें फिटे भिंनभेदु ॥ तो
श्रीभागवती निजबोधु ॥ वसुदेवाप्रती नारदु ॥ सांगत संवादु इतिहासाचा ॥ २० ॥ त्या इतिहा
साचा अर्थु ॥ परिसा तां प्रकटे परमार्थु ॥ स्वानंदें दृढ बोधे हृदयांतु ॥ श्रवणें सदोदितु श्रो
ण ते होती ॥ २१ ॥ तंव श्रोते संत समुदावो ॥ संती केसा नवल्ला वो ॥ सद्गुरूं ब्रह्मसभावो ॥ साधिला स्तिवनी
आवो अभेदत्वें ॥ २२ ॥ हे सद्गुरूची विनवणी ॥ कीं ब्रह्मस्फुरणाची खाणी ॥ परिस तां सप्रेम बोलणी
रिघली आपणी सज्जनाची ॥ यादेशभाषाबाणि ॥ उघडली परमार्थाची खाणि ॥ बोलनव्ह
ती हे स्पर्शमणि ॥ लागतां श्रव[illegible]णीपालटे जिउ ॥ २४ ॥ यापरी श्रीभागवती ॥ अनु[illegible]पें अगा म्य
धाक्ष्छिति ॥ तिकथेची संगति ॥ लावी सुनिश्चिती अर्थावबोधे ॥ २५ ॥ ऐकोनि संतांचे वचन ॥
शिरी वंदूनि त्याचे चरण ॥ पुढील कथा निरोपण ॥ [illegible] श्रोता सावधान परिसावें ॥ २६ ॥ धर्मपिथ
अ तती येध्यायाचा अंतीं ॥ निरोपितां तांत्रीक भक्ती ॥ भजावें आवडेल ते मूर्ती ॥ राया सी तदर्थी
प्रश्न स्फुरला ॥ २७ ॥ देवो येक त्रिजगती ॥ त्याचा किती अवतारमूर्ती ॥ जन्मकर्म अवेव्य
क्ती ॥ हेचि मुनी प्रती पूसतु ॥ २८ ॥ श्लोक ॥ राजोवाच ॥ यानि यानीह कर्माणि येयैः स्वच्छंद
जन्मभिः ॥ चक्रे करोति कर्ता वा हरिस्तानि ब्रुवंतु नः ॥ १ ॥ टीका ॥ मुनीश्वराचे अगाधज्ञान ॥
त्यावरि रसाळ निरोपण ॥ तेणें रायाचें लोधले मन ॥ प्रश्नावरी प्रश्न यालागि पुसे ॥ २९ ॥
तो ह्मणे देवाधिदेवो हरि ॥ स्वलीलां केसे जन्म धरि ॥ स्वेछा जीजी कर्में करि ॥ ते अगाध थो

॥ २ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रीमजसांगा॥३०॥सपाल देवासि नाहीजन्मा॥तेथें कैसें पुससी कर्मा॥देवो अनूप अनाम॥सासि जन्मकर्म
असेना॥३१॥तो अजन्मा चि जन्मधारी॥अकर्मा परि करी कर्मे॥विदेही तो देहधारी॥होउनि संसारी स्वध
र्मपाळी॥३२॥त्याचा अवताराची स्थिती॥कवण जन्म कवण व्यक्ती॥कितीअवतार किती मूर्ती॥नृपें ने
म जप्रती सांगा पां॥३३॥जे कां अतीत अनागत॥वर्तमानें प्र[illegible] स्तुत॥ते अवतार समस्त॥इच्छा पूर्त भ
क्तासि॥३४॥हरिचरित्र अवतारगुण॥प्रतिपादक राव या प्रश्न॥तो सांगावया चे पूर्ण॥तदर्थी संपूर्ण
द्रुमिल बोले॥३५॥श्लोक॥द्रुमिल उवाच॥यो वा अनंतस्य गुणाननंताननुक्रमिष्यन्स तु बालबुद्धिः
रजांसि भूमेर्गणयेत्कथंचित्कालेन नैवाखिलशक्तिधाम्नः॥१॥टीका॥त्याचि लिखा शक्ति
अपरमित॥ऐशा अनंत शक्तीज्याच्या नरवांत॥पालागि तो अनंतशक्ति नियंता॥गुणसमस्त ग
णावतीकैवि॥३६॥त्या अनंताची गुणसमष्टि॥ब्रह्मा नेणे बाळबुद्धि॥[illegible]॥जे विज्ञ[illegible] शाचि वृद्धी॥
मुनी येति [illegible] रुद्धी न करवे मापा॥३७॥सागरीके ल्होळ [illegible] जाण॥केवी गणूस के लवण॥ति वि अ
नंताचे अनंत गुण॥जे कांक्षि कवण निर्धारि[illegible]णा॥पर्जन्याचिया धारा॥गणिता ये ती नृपवरा॥प
खे थ्वीचिया तृणांकुरा॥सें महावीरा गणिता ये ति॥३९॥वारा अफाट धांवे॥तोही गणिता ते पावे॥नि
मिषोन्मेष स्वभावे॥त्यासिही संभवे गणिता॥४०॥पृथ्वीचिया परमाणा॥कांळास्त व होय गणना
परी भगवंताचिया गुणा॥वेदासही जाणा गणी तन न हे॥४१॥भगवंताचे नाम येक॥घितां वेद जा
लामूक॥त्याचे गुण गणितां सकळिक॥शेषाचे मुख दुखंड जाले॥४२॥त्या अनंताचे अनंत गु
णा॥यथें गणूसके कवणा॥कांही येक संक्षेपें जाणा॥सांगेन लक्षण अवताराचे॥४३॥श्लोक॥
भूतैर्यदा पंचभिरात्मसृष्टैः पुरं विराजं विरचय्य तस्मिन्॥स्वांशेन विष्टः पुरुषाभिधानमवाप
नारायण आदिदेवः॥३॥टीका॥अवतारामाजि प्रथम तो॥पुरुषावताराची कथा॥द्रुमिल जाला
सांगता॥ऐकतत्त्वता महाराजा॥४४॥नारायणें आत्मशक्ती॥पंच भूतें भूताकृती॥सृजूनियां महा
यथा निगुती॥ब्रह्मांडाची स्थितीनिर्माण केली॥४५॥विराजपुरुष ब्रह्मांड नाम॥तेथली लाप्र
वेशे देवोत्तम॥पालागि पुरुष हे नाम॥पुरुषोत्तम स्वयें असे पावे॥४६॥पाचे नि अंशयोगे प्रकृती॥
जालीप्रजा तें प्रसवती॥पालागि पुरुषनाम स्थिती॥जाण निश्चिती पावला॥४७॥तो अकर्ता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

७ जीवाच्याठाइं जे कांहि ज्ञान॥ ते हि याचेनि ज्ञानें जाण॥ यासि ज्ञान दाता नाहि आन॥ स्वयें ज्ञानघनस्वभावता चि॥५३॥
त्मयोगयुक्ती॥ जगचेतविता चि छक्ती॥ त्याचेनि जगा जगत्वे स्फूर्ती॥ त्याची गुणकीर्ति दोश्लोकीं सांगे
॥ ४ न॥ श्लोक॥ य त्का य एष भुवनत्रयसंनि वेशो यस्येंद्रियैस्तनुभृतामुभयेंद्रियाणि॥ ज्ञानं स्वतश्वब
ळ ओ जईहा सत्वादिभिस्थिति लयोद्भव आदिकर्ता॥ ४ टीका॥ त्रैलोक्य वसे जें कांहीं॥ ति चि शरीरं ज्या
चे पाहीं॥ ज्याचेनि योगें देहीं॥ ठाईं चे ठाईं वर्तती॥ ४९॥ ब्रह्मादि जें कांत नु धारी॥ त्याचा ज्ञानकर्मेंद्रियांचीं थो — या
री॥ त्याचेनि इंद्रियें करीं॥ निज व्यापारीं वर्तती॥ ५०॥ जो जगाचा नयना चा नयना॥ जो जगाचा घ्राणा
चे घ्राणा॥ जो जगाचा श्रवणाचें श्रवण॥ रसनेची जाण रसना जो कां॥ ५१॥ जो जगाचा हस्ताचे हात॥ =
ज्याचे पायें जगाचे गोते पायें॥ जो वाचेची वाचा निश्चिंता॥ एवं उभय इंद्रियांत इंद्रियें जाची॥ ५२॥ जाचे
नि प्राणें जाण॥ जगा ते चेतवी आपण॥ बळ तेज क्रियाचरण॥ जगासि संपूर्ण याचेनि॥ ५४॥ रजतमस
त्वादि गुणयुक्त॥ उत्पत्तिस्थितिप्रळयांत॥ मुकी आधी कर्ता भगवंत॥ जाण तो निश्चीत पुरुषा
वतार॥ ५५॥ सत्वादि त्रि गुणावस्था॥ उत्पत्तिस्थित्यादि प्रळयकर्ता॥ ति हीं गुणावतार कथा॥ ऐकनृ
पनाथा सांगेन॥ ५६॥ श्लोक॥ आदावभूच्छतधृती रजसास्य सर्गे विष्णुः स्थितौ क्रतुपतिर्द्विजधर्मसे
तुः॥ रुद्रोप्ययाय तमसा पुरुषः स आद्य इत्युद्भवस्थिति लयाः सततं प्रजासु॥ ५॥ टीका॥ तो चि आ
लिं — दि वउत्पत्ती॥ रजोगुणें राजसा शक्ती॥ स्वयें जाली शतधृती॥ ब्रह्मस्वरूप ती जयातें॥ ५७॥ एवं ब्रह्मरूपें
उत्पत्ती॥ सृष्टीतें जाला राजसशक्ती॥ ते थ प्रतिपाळावया स्वधर्मस्थिती॥ सत्वगुणें निश्चिती वि=
ष्णु जाला॥ ५८॥ तो द्विजधर्मप्रतिपाळण॥ यज्ञभोक्ता नारायण॥ देखता धर्माचा अवगुण॥ अवतरे
नामावतारी॥५९॥ — नारायणों॥ तो चि सृष्टीचिये प्रांती॥ तमोगुणें तामसा शक्ती॥ स्वयें जाला रुद्रमूर्ति॥ सकळ कल्पांति
निर्दळितु॥ ६०॥ जो शेताची पेरणी करी॥ तो चि सारखे देखे सोकरी॥ तो चि वाढलेया वरी॥ सावगणी करी स
वींची॥ ६१॥ ति विउत्पत्तिकाळीं तो चि ब्रह्मा॥ तो चि स्थितिकाळीं विष्णु नामा॥ प्रळयकाळीं रुद्रप्रेमा॥ ऐसें — ति
पुरुषोत्तमाची नामें॥ ६२॥ या लागीं तो आदिकर्ता॥ श्रुतिशास्त्रीं हे वार्ता॥ दक्ष कश्यपादिकां कर्तव्यता
त्यासि सामर्थ्य ता याचेनि॥ ६३॥ या हीपरी विचारितां हा चि येक कें सें ळकर्ता॥ यावांचूनि कर्तव्यता॥ अनुमा
त्रता न हे आन॥ ६४॥ तो सृष्टीपूर्वी स्वयंभ असे॥ जेणें उत्पत्तिस्थितिप्रळयो भासे॥ तो चि आदिकर्ता अना
यासें॥ तो चि निश्चेशें जां पुरुषावतार॥ ६५॥ ऐकरायाअतिविचित्रा॥ जें परिसतां पुण्यपवित्रा॥ तो नारा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यणा चा अवतार॥ त्याचे चरित्र अलौकिक॥ ६६॥ श्लोक॥ धर्मस्य दक्षदुहितर्यजनिष्ट मूर्त्यां नारायणो नरऋषिप्रवरः प्रशांतः नैष्कर्म्यलक्षणमुवाच चचार कर्म योद्यापि चास्त वर्येनिषेवितांघ्रिः॥ ६॥ टीका॥ जो अजन्मा नित्य त्रिभुवनी॥ तो न जन्मोनि जन्मला योनि॥ तेणे धर्माची धर्मपत्नी॥ केली जननी दक्षकन्या मूर्ति॥ ६७॥ ति मूर्ति माते च्या उदरी॥ नरनारायण अवतारी॥ ये के चि दोरूपें चिपरि॥ अवतारले॥ ६८॥ तो धर्माचे

तेणें नारदासि ज्ञाण॥ निरोपिले नैष्कर्म्य लक्षण॥ स्वयें आचरले आपण॥ ऐक त्याचे कथन सांगे नरा

२ या॥ ६९॥ नारायण ह्मणसी कोण देशी॥ तो बद्रिकाश्रमवासी॥ नारद सनकादीक ऋषी॥ अद्यापि त्यापाशी सेवने असती॥ ७०॥ त्यासि स्वस्वरूपाचें लक्ष॥ सहज चि असे प्रत्यक्ष॥ ते स्वरूपनिष्ठेचा पक्ष॥ अलक्षाचें लक्ष प्रबोधी स्वयें॥ ७१॥ तया स्वरूपाचा निजबोध॥ स्वयें पावावया विषद॥ अद्यापि वरि ऋषिवृंद॥ नित्य संवाद करिती त्याशी॥ ७२॥ जे स्वरूपलक्षे नाजनि॥ तो विषद करूनि वेदांचा नि॥ तेंचि अनुग्रहें करूनि॥ अनुभवा आणी तात्काळ॥ ७३॥ श्लोक॥ इंद्रो विशंक्य मम धाम जिघृक्षतीति कामं न्ययुंक्त सगणं स बदर्युपाख्यं॥ गत्वाप्सरोगणवसंतसुमंदवातैः स्त्रीप्रेक्षणेषुभिरविध्यदतन्महिज्ञः॥ ७॥ टीका॥ ऐसा नारायणाचा अवतार प्रताप॥ देखोनि निष्ठा दृढ तप॥ तेणें इंद्रासि अहा कंपा॥ स्वर्ग निःपाप घेईल मा सा॥ ७४॥ पाचें तप देखोनि परम॥ ह्मणे गेलें गेलें स्वर्गधाम॥ इंद्रें कोपें प्रेरिला काम॥ अप्सरासंभ्रमसमवेत॥ ७५॥ काम समस्त अप्सरा॥ सवें वसंतु हो दुसरा॥ जो आपसा ते पुरा नाशवी स्वरा॥ क्रोध अवघ्या पुढारा नागविस काम॥ ७६॥ तीर्थी तीर्थीच्या अनुष्ठाना॥ क्षमा नुपजे अंतःकरणा॥ कोपयेता चि जाणा॥ करि उगाणा तपाचा॥ ७७॥ क्रोध तापसां उघडवेरी॥ तापसां छळी नाना परी॥ तो हि नारायणावरी॥ अवघ्या पुढारी चालिला॥ ७८॥ ऐसी मिळोनि ब्रिदायत॥ आलि बद्रिकाश्रमा समस्त॥ नारायण तप करि जेथें॥ उठावले तेथें अति अक्रोशी॥ ७९॥ वसंतें शृंगारिलें वन कोकिळा कलारवें येगान॥ सुगंध सीतळ सुळके पवन॥ पराग संपूर्ण वरूषती सुमनें॥ ८०॥ येथे भ्रम ता चे सत्कार॥ कामिनि गायन कामाकार॥ हावभाव कटाक्ष विकार॥ काम संचार स्वत्त वित्ती॥ ८१॥ नेघे चि कामिकामबाधा॥ पराक्रम न चले चि क्रोधा॥ तो हि सांडो नियां ब्रिद॥ पवतला नुसद म्ला

नि ते बहु साल ऋषेश्वर॥ पांमाजी नारायण अवतार॥ तेथें वर्तलें जें चरित्र॥ तें विचित्र ऐकराया॥ ५७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नवदने॥८३॥मग मदने सांडुनि शस्त्र ॥ ठाण॥ विंधी कामीनी कटाक्षबाण॥ तेणें घायें नारायण॥
॥३॥ आनुप्रमाणे न ढळेचि॥८४॥ स्त्रिशस्त्रें तोडिता आकाळीं॥ आकाश स्वयें सावकाशीं॥ तेवि कामें छळि॥
आग्या तां नारायणासिं॥ तो निजसत्तेसी निर्द्वंद्व॥८५॥ अंगीं निजतेजसत्ता॥ अग्नितेज प्राप्त जाता॥ तोंड
जळेचवि चारवता॥ तेविं कामिं सकामें तां नारायणादृष्टि॥८६॥ नेणतां नारायणमहीमां॥ धांवा
निघाला घातकी कामा॥ तें क्षां आवधींच पराक्रमं॥ खनिंघधर्मे लाजिला॥८७॥ तथ आवघीं जाली॥
श्रीमुख॥ पाठिमोरिं निघतां अधोमुख॥ तेरुण्या विगति निःशंख॥ नारायणें देखु खुंटिली॥८८॥
इंद्रियनियंता नारायण॥ नेणो निघवूं गेली आपण॥ त्या पुढोनि पुनरागमनें॥ सर्वथा जाणकर
वेना॥८९॥ मागांन निघवेनि खिलितें॥ ऐसें जाणे नियां समस्ते॥ थोरगजबजलीतेथें॥ भयचकीतें व्याकु
ळें॥९०॥ ऐसी देखोनि त्यांचि स्थिती॥ कृपेने तुष्टला कृपामूर्ति॥ अनुमात्र कोपनये चित्तीं॥ अभि
मानक्षांती नारायणाचि॥९१॥ जाणोनि नारायणप्रताप॥ आतां कोपोनि देयील शाप॥ येरोंधा
कें म्लानरूप॥ अती सकंपभयभितां॥९२॥ श्लोक॥ विस्मायनाकृतमकममादिदेवः प्राहप्रहस्य
गतविस्मयएजमानान्॥ माभैष्टभोमदनमारुत देवबध्वो गृह्णीत नो बलिमशून्यमिमंकुरुध्वं॥८॥
॥टीका॥ इंद्रें केला अपराध॥ तरि नारायणासि नये क्रोध॥ बाप निजशांति अगाध॥ नमनि विरुध
कामादिकांचे॥९३॥ नये विकामांदिकावरि कोप॥ परि इंद्रासि न दीच शाप॥ नारायणा ठाइं अल्प॥
कदा विकल्प नुपजेचि॥९४॥ आपकार्यावरि जो कोपला॥ तो क्रोधें तत्काळ नागविला॥ अपकारियां जे
ऐउपकार केला॥ तो विशद् ला परमार्थी॥९५॥ अपकार्यां उपकारकरिती॥ त्याचि नाव परम शांती॥ ॥३५
ते शांती चीनिजस्थिति॥ दाविलोकांप्रती ...... परमार्थ दिक्षा॥९६॥ परमार्थाविमुख्य स्थिती॥

पाळिजे गा पुणे शांती ॥ ते शांति विजिळूदेवाती ॥ दाविलोका प्रतीआचूरोनी ॥ १७ ॥ भयस्मितकामादिक
अप्सरागणसात्वां ॥ त्याते अभयदानें सूख ॥ देवो मिदेखनारायण बोले ॥ १८ ॥ अहोकामवसंतादीक
स्वामिं ॥ रूपाकरूनिआले ततुह्मिं ॥ तूमचेनि पादागमीं ॥ आश्रमभूमिपवित्र जाली ॥ १९ ॥ अहोअप्सरा
देवकांता ॥ तुह्मिं भेवो नंकीतत्वता ॥ येथें आलेयां समस्ता ॥ पूज्य सर्वथां तुह्मिं मज ॥ १० ॥ तुमचें जालयां
अगमन ॥ अवश्यके रावें आह्मिं पूजन ॥ हे विआमुचें अनुष्ठान ॥ कांहीं बळिदानअंगीकारामासीं ॥ १ ॥ आ
श्रमाआलयां अतीथी ॥ तो पूज्य सर्वांसि सर्वार्थी ॥ अतिथी आश्रमीं जें पूजिती ॥ ते आश्रमकीर्तीत्रिवेव्हा
नि ॥ २ ॥ आश्रमाआलयाअतिथी ॥ जेका एही पूजा न करिती ॥ यांसि शुन्य पुण्य संपती ॥ आश्रमस्थिती
शुन्य होये ॥ ३ ॥ तुह्मिं न आंगीकारितां पूजनं ॥ कांहिं न घेतां बळिदान ॥ तरि हा आश्रम होय शुन्य ॥ यालागीं
रूपा करूनि पूजा घ्यावी ॥ ४ ॥ ज्याहि रुसेली यां पायां पडती ते विमुखं विरेख जातां अतीथी ॥ वंदोनियां सुखि
करिती ॥ ते सूख पावति स्वानंदें ॥ ५ ॥ ज्याहि रुसल्या कन्यान धडी ॥ अतिथि रूसल्या पुण्यकोडी ॥ पूर्वी
परजे कांजोडि ते हिरा कडी क्षय पावे ॥ ६ ॥ वैकुंठीं ज्याचि निजस्थिती ॥ तो याआश्रमीं येनित्य वस्ती जे
आश्रमिं अतिथी ॥ पूजित्ती प्रीती ब्रह्मा संभावो ॥ ७ ॥ ऐसें बोलिला तयाप्रति ॥ परिमाझि येहे अगाध
शांति ॥ हें हीं नारायणा ॥ त्याचि चितिं ॥ गर्वे स्थिती असेना ॥ ८ ॥ एकराया अत्ति अपुर्व ॥ असो नि निजशां
तिअनुभव ॥ ज्या त्याठाईं नाहीं गर्व ॥ तो चिदेवाधिदेव निश्चयेंसी ॥ ९ ॥ श्लोक ॥ जो नित्य नाचविं सुख नर
काम रांसी ॥ ज्याभेणें तपसां डिजे त्यापसिं ॥ या अभयदेवो निक्रोधासि ॥ आपण पासिं राहविलें ॥ १० ॥
॥ श्लोक ॥ इत्थं ब्रुवत्यभयदे नरदेव देवाः सव्रीडनम्रशिरसः सघृणं तमूचुः नैतद्विभो त्वयि परे वि
कृते विचित्रं स्वारामधीरनिकरानतपादपद्मे ॥ १ ॥ टीका ॥ एवं अभयदेतुनि नारायण ॥ स्वमूखें बो

॥ ९ ॥ लिलाआपणा॥ तेणेकामादिअप्सरागणा॥ लाजा विरोनअधोमुखजाली॥ ११॥ देखोनिर्विकारि
पूर्णक्षमा॥ श्रीनारायणहा परमात्मा॥ कळोंसरलेंवसंतादिकामा॥ त्याचाचिमहीमावर्णीनिस्व
यें॥ १२॥ एकें नरदेवचक्रवर्त्ती॥ विदरु सार्वभौम भूपती॥ त्यानारायणाचिनिजस्तुती॥ कामादि
ककरितीसद्भावेंसिं॥ १३॥ जेसदांसर्वातें छळिती॥ तिहिं देखिल्यापूर्णशांती॥ तेचिशांताचीस्तुति
करिती॥ नारायणाप्रति कामादिक॥ १४॥ जेणेसंतोषें श्रीनारायणें॥ त्यासि कृपाउपजे पूर्णें॥ ए
सियेपरीचें स्तवनु॥ मांडिलें संपूर्ण परमार्थबुद्धि॥ १५॥ जयजयदेवाधिदेवा॥ तुझियाअविकारभा हे स्वता
वा॥ पाहातानंदरवोंजिसर्वा॥ देवामानवामाझारी॥ १६॥ मजकामाचे निघाये॥ ब्रह्मांकन्यासिधरुं
जाये॥ पारावाराकेलेकाये॥ दिवाभोगीलीं पाहें दुर्गंधा॥ १७॥ ज्यातें योगीवंदितीमुकुटिं॥ तोतापसां
माजिधुर्जेटी॥ तोसिवलागेमोहिनीपाठिं॥ फुटोनिलंगोटिवीर्यद्रवलें॥ १८॥ विष्णुरंदेचास्मरशा
नी॥ धरणें बैसविषयग्लानी॥ अहिल्येचिकाहाणि॥ वेदिंपुराणींवर्णीजे॥ १९॥ नारदनायकेमाझीगो
ठी॥ त्यासिजन्मलेपुत्रसाठि॥ माझीसाहोंसकेकाठि॥ ऐसाबळिष्ठरिअसेना॥ २०॥ जोब्रह्मच
र्यामाजिराजा॥ हनुमंत मिरविपैजा॥ त्याहिस्तवमकरध्वजा॥ संग्रामीरावजाजन्मविलाम्या॥ २१॥
कळंकियाकेलाचंद्र॥ भगांकीतकेलाइंद्र॥ कपाठिघातलारामूरवीर॥ जोजाउकाकुमरमेरुपाचा
॥ २२॥ मजमन्मथाचायावा॥ नसाहावेदेवादानवा॥ मातेंधयितरामानवा॥ कोणकेवासाहाव्यासी
॥ २३॥ मजजाळिलें महेषें॥ त्यासिम्याअनंगकेलें पिसें॥ नवलधारिष्टतुझीयाऐसें॥ पाहातांनदि
सेतिहींलोकीं॥ २४॥ त्यामजकामामरतेंकेलें॥ शांतीचेंकल्याणपारीलें॥ हेतुवांचियकेंयेषनेलें॥ ॥ ९॥
स्वभावेंजिंतिलें निजशांतीयोगें॥ २५॥ तोमिनसरतांकेलाकाम॥ क्रोधाआणिलाउपशम॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वासनेचा अती संभ्रम॥ नित्य निर्भ्रम त्वां केला॥२४॥ हे नारायणा तुझि निष्ठा॥ नये आणि कांत पिष्टां
केला अनुभवाचा चोहाटा॥ शांतीचा मोथा सुकाळ केला॥२५॥ मागां तपस्वी वाखाणिले॥ परि तिं काम ल
क्रोध जिंतीले॥ त्या सिलीं आह्मिं पूर्ण छळिले॥ एकेक भले सागेन॥२६॥ कपिल ऐसा तेजोराशी॥ क्रोधें
तात्काळ छळिलें त्यासीं॥ शाप देता विसमरासि॥ तो हि क्रोधासि वश्य जाला॥२७॥ कोप आला नारदा
सी॥ वृक्ष केलें नळकुबेरासी॥ गोमेत्ते तें अहिल्येसी॥ कोपोनि वनवासी सिळा केली॥२८॥ जो सर्वदा विघ्ना
तें आकळी॥ त्या विघ्नराते क्रोध छळी॥ तणें अनिकोपें कोपानळीं॥ चंद्रासी तात्काळि शाप दिधला॥२९॥
कोप आला दुर्वासासि॥ शाप दिधला अंबरुषीसी॥ दहावे आणिला गर्भवासासि॥ क्रोधें मर्हणात्रि ऋषि
छळिले ऐसा॥३०॥ जे दुर्जीत त्रिपुरं सकर्ता॥ तेहि कामक्रोधें सउपिजेती॥ सागरिं परे सर्वसंपत्ती॥ ह
क्रोधाचि ख्याति पुराणप्रसिद्धा॥३१॥ इतरांचि गोठि कायासि॥ क्रोध छळिले ईश्वरासि॥ तणें दीक्षि
तां दक्षासि॥ सीर छेदासि करविता जाला॥३२॥ जेथें मी कामस्वयें वसां॥ तयक्रोध वससा वकाश॥ का
मक्रोध असतां चिनसा॥ नारायणा ऐसें केलें तुवां॥३३॥ हें परमाद्भुत तुसैंवीये॥ आणि कायवदें नाहिं
धैर्य॥ यालागीं तुसं परिचर्य॥ सदा मुनिवर्यं वा वितीचरणा॥३४॥ शांतीचे चाड देवादि देवा॥ जे नित्यके
रिती तुह्मि सेवा॥ ते कामक्रोधादि स्वभावा॥ समरतां तुह्माना वां जिंकिती सुखा॥३५॥ जे सन्माने कामपु थे
रता॥ तेथें आदरें अनुग्रहो करिता॥ काम सन्मानें जेथें अतरसा॥ तेथें शाप देत अतीक्रोधे॥३६॥ यालागीं शा
पानुग्रह समर्थो॥ ते सर्वदा कामक्रोधयुक्त॥ परि न वलतुसें सत्वो चित्त॥ केलें अंकीत कामक्रोधा॥३७॥
याखिद दुःखी करितीनांगती॥ तपि कोनित्यातेंस खिकरि॥ तविं अपकारिया जो उपकारि॥ तो मोक्षाचा
वीतिरिश्रीमुकुठा॥१४॥ मज गर्व नाहि सर्वथां हें ही तुजमाहीं अहंता॥ छळवाद्याद्या विलघुता॥ अथ
वा उपेक्षता न करिसी॥४१॥ तुज माजि निर्विकार शांति॥ हें न वलनेरे कृपामुर्ती॥ तुस्यास्वेरें पाचीशा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हृदय्वागुसकरनिःकाम॥बाह्यजपतपादिसंभ्रम॥ऐसेंजेंकांराठपरम॥विघ्नांचाआक्रमसांवरि ५

त्तिस्थिती॥आजीनिश्चीती॥कळलीआम्हां॥४२॥तुंनिगुणनिरोपम॥मायात्तीतपुरुषोत्तमब्रह्म॥तुसेंस्व
॥५॥ भावेस्मरतांनाम॥सकामहीं कामस्पर्शों नसको॥४३॥जो नित्यस्मरेंतुसेंनाम॥त्याकाम्विकरिनिःकामक्रो
धविक्रोधाकरिराम॥मोहतोपरमप्रबोधहोय॥४४॥जेधीरवीरनिजशांती॥त्यासिपरमानंदेनित्यतृप्ति॥
ऐसेयास्वामीतेंअमीतपक्ति॥पायांलागतीतुसीया॥४५॥तुजकरावयानमस्कार॥धसेमहांसिभा
वासंभार॥त्यासिनलभेभुवसरु॥तूंपरात्परपरमात्मा॥४६॥तुसीयासेवकाकडे॥विघ्नरिघतांहोये
वापुडें॥तेविघावयातुजपुढें॥कोणपेडिपाउरिघेला॥४७॥ॐ॥श्लोक॥त्वांसेवतांसुरकृताबहवोंत्तरायाः
स्वौकोविलंघ्यपरमंव्रततांपदंते॥नानस्यबहिषीबलीनदततःस्वभागानूधत्तेपदंत्वभवितायय
दिविघ्नमूर्घ्नि॥टीका॥तापसाबहुविघ्नअपावो॥आलीकरावयाअंतरावो॥हाआमुचानिजस्वभा
वो॥नव्हेनवलावोंनारायण॥४८॥हृदयींत्यागुसकरनिकाम॥बाहजपतभक्तिसंभ्रम॥ऐसेजेका
राठपरम॥विघ्नांचाआक्रमत्यावरिचाले॥४९॥तेंआमुचिविघ्नत्तितीं॥नचलेतुझ्याभक्तांप्रती॥तूं
रक्षिताभक्तपती॥तेथेविघ्नांचीगतीप्राणुखसदां॥१५०॥माझियानिजभक्तांसि॥विघ्नेंकेविं
त्यासिमरणभीसी॥ऐकत्याहिअभिप्रायासि॥संगेनपरयेसिदेवाधिदेवा॥५१॥पावावयानि
जपदातें॥लाताहाणोनिस्वर्गभोगातें॥जेनित्यनिःकामभजतीतुतें॥नानाविघ्नेंत्यातेंसुर
वरचिंती॥५२॥उल्लंघुनियांअमृतें॥हेपावतीअच्युतपदातें॥यालागींसुरवरत्यातें॥अति
विघ्नातेंप्रेरिती॥५३॥बळिनेंदूनिआम्हांसि॥हेजाउंपाहातीपरपदासी॥येरासोसेइंद्रा ॥५४॥
दित्यापासि॥नानाविघ्नासिमोकलीती॥५४॥यालागींत्यांच्याभजनापासि॥विघ्नेंउठ्ठकू
धोवतीआपैसी॥विघ्नींअ~~भिउंभौरस्ते~~ भ्रमुंकेने त्यापासी॥तुंहृषीकेसीरक्षीता॥५५॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सांडे निसकामकल्पना॥ जे रातले तुझे चरणा॥ त्यासि आठही प्रहर जागा॥ तुं नारायणा रक्षिसि॥ ५६॥
भक्त विघ्नी होती कासाविसि॥ धावे धावत्मणे तो हृषीकेशी॥ ते होतुं धावण्या धांवसी॥ ऐसा निष्ठुरन
केसि नारायणा॥ ५७॥ विघ्नें नयत्ता भक्तापासी॥ आधिच भक्ते संरक्षणासी॥ तुं भक्तांचे चो पाळिं॥
अहिर्निशी संरक्षिता॥ ५८॥ विघ्न छळू धांवे सकोपु॥ तव विघ्नी प्रकटे तुं सेस्वरूपे॥ पालागी भक्ता
सि अल्प॥ विघ्नप्रतापबांधू न सके॥ ५९॥ काम छळावें हरिभक्तासि॥ तव हरिकामाचे हृदयवासि॥ ते
हो विघ्नविनिविघ्न त्यासी॥ भय भक्तां सिस्वप्निं नाही॥ ६०॥ विघ्नें उपजवि विरोधु॥ तंव विरोधासबा
ध्य गोविंदु॥ मग विरोध तो चि महाबोधु॥ स्वानंदकंदु निजभक्तां॥ ६१॥ त्यासि तुस्या स्वरणी भावाधु॥ त्या
सि वीघ्नें प्रगटे परमार्थु॥ ऐसा भाव बळे तुं समर्थु॥ सांडे संतत्वु निजभक्तां॥ ६२॥ यापरि समर्थ संरक्षि
तां॥ तो जिणोनि विघ्नासि समस्तां॥ पाय ठेवोनि इंद्रपदमाथा॥ पावती परमार्थ तुझीया रूपे॥ ६३॥ दे
वो संरक्षिता त्यासि॥ विघ्ने छळू धावती पासी॥ मा सकामाचि गती कायसी॥ विदेहात्मणसी तरे कौ॥ ६४॥
विषयकामधरूनि मनि॥ इंद्रादि देवा बळि पुजुनि॥ जे भजले यागयजनी॥ देवत्या लागो निनकरिवि
घ्न॥ ६५॥ सिणे कामादिक विवंचिंति॥ ते निःकामक दाना तुळती॥ सहजें कामासि वश्य होती॥ सदा कर्मे
करिती सकाम॥ ६६॥ इंद्र याज्ञिकांचा राजा॥ सकाम याज्ञीक देवांचा प्रजा॥ यज्ञभाग अर्पिती वोजा॥
पावल्या बळि पुजा नकरि विघ्न॥ ६७॥ जे मज ~~[illegible]~~ कामासि वश्य होती॥ ते तप वेचूनि भोगभोगी
ती॥ जे आतु उले क्रोधाच्या हातीं॥ ते रथा नागवती तपासी॥ ६८॥ श्लोक॥ क्षुतृट्त्रिकालगुणमा २
न रुतजेव्हशैश्निस्मान पारजलधीनतीत्तिर्य केचित॥ क्रोधस्य यांति विफळस्य पवेसंदे गोर्म
ज्जंति दुश्चरतपश्च वृथोत्सृजंति॥ ११॥ टीका॥ प्राणायामें प्राणापानि॥ निज प्राणासि आक

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥६॥ कुनि॥ वातवर्षशीतोष्णसाहोनी॥ जे अनुष्ठानि विंगुतले॥६९॥ क्षुधेत्त्रषेतें नेमुनी॥ जिंकां शिश्न
आकुळूनि॥ मज कामतें जिंतिलें मानुनी॥ निष्कामाभिमानी उन्मत्त॥७०॥ सकामाच्या अनुष्ठा
स ना॥ मज कामसंगें संक्रंदना॥ भोगभोगी स्वर्गांगना॥ अमृतपाना प्रासिती॥७१॥ अल्प अपमानां
होतीं॥ जे क्रोधासि वश्य होती॥ ते शापदेवोनि तपसंपत्ती॥ व्यर्थ नागवती निजकष्टा॥७२॥ ते मूर्खा
मातें उपेक्षिती॥ आणि जे क्रोधासि वश्य होती॥ ते निज तपा नागवती॥ शापापदीसि अनुवादें
॥७३॥ जे अपार सागर तरती॥ ते गोखुरोदकीं बुडती॥ ते वि मज कामातें जिणोनि जाती॥ ते नागवती
निजक्रोधा॥७४॥ मज कामाचि अपूर्ण कामवृत्ती॥ ते सि क्रोधाचि द्रढ स्थिति॥ कामक्रोध अभक्तांबा
धिती॥ हरिभक्तां प्रतीतें न चले॥७५॥ तुझ्या निजभक्तां प्रती जाण॥ न चले कामक्रोधादि बंधन॥ तो
तुं भक्तपति नारायण॥ तुज आमुचें कामबाणकें विंबाधी॥७६॥ नेणतां तु सामर्थिमा॥ आह्मिं करूं आ
तुज लों निज धर्मा॥ पासिं नित्य निज क्षमा॥ पुरुषोत्तमा कृपाळुवा॥७७॥ श्लोकः॥ इति प्रगणतां तेषां
स्त्रियो सद्भुत दर्षना॥ दर्शो या मास शुश्रूषां स्वर्चिता: कुर्वत्तः श्रिभुः॥१२॥ टीका॥ अपकार्या उपका
रक रिती॥ या नावें निर्विकार निजशांती॥ तो विशांतिची परिपाक स्थिती॥ विघ्नकर्त्या प्रती हरि दावि ५८
सांगोनियां आपुली स्थिती॥ कामादिक स्तुति करिती॥ तंव परमाश्चर्ये देखती॥ स्त्रियां अत्यद्भुत अ
कस्मात॥७८॥ रूप वैभवें अलंकार॥ श्रियेहोउनियां सुंदर॥ रोवें लागीं अतितत्पर॥ सदां सादर सा ॥६॥
वधान॥७९॥ नवल लाघवु नारायण॥ कैसें त्या दाखविलें विंदाण॥ त्या स्त्रिया खालें स्वर्गांगना॥
दिवा खद्योत जाणा दिसती॥८०॥ श्लोकः॥ ते देवानुचरा दृष्ट्वा स्त्रियः श्रीरिव रूपिणिः॥ गंधे

तैशा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नमुमुंदुस्त्वासांरुपौदार्ये हृतः स्त्रियः॥१३॥ टीका॥ त्या स्त्रिया देखोनि दिठी॥ काममुर्छित पडीला
सदृष्टी॥ वसंत घटघटा लाळ घोंटि॥ क्रोधाग्नि दरिंत टस्तठेली॥८२॥ भ्रमर विसरले सणत्कार॥ कोकि
ळा विसरल्या पंचमस्वर॥ प्राण विसरला संचार॥ देवानुचर भुलले॥८३॥ देखोनि त्यांचिया रुपा त्रि
अप्सरा दिसती जैशा दासि॥ अत्यंत लज्या जाली त्यासी॥ तीन्हीं गुणसीं त्या उतरल्या॥८४॥ त्याचे
आंगीचा सुगंध वातु॥ तेणे भुलला वसंतु॥ मलयानीळ जाला भ्रांतु॥ त्याचा आंग वातु लागतां॥ ८५॥
नारायणाचि विद्या केशी॥ जो भुलउं आली आपणासीं॥ भुलि पडलि त्यासि॥ योगमायेसी दा
वोनि॥८६॥ सुंदरत्वें रंभा तिलोत्तमा॥ या समुद्रमथनिं जिंतिल्या रमा॥ रमे होउनियां उत्तमा॥ उत्तमो
त्तमा अतीरुपें॥८७॥ श्लोक॥ तानाह देवदेवेशः प्रणतान्प्रहसन्निव आसामेकतमां वृध्वांसवर्णां
स्वर्गभूषणं॥१४॥ टीका॥ तें आलि अप्सरीये देखोनु॥ जाले कामादीक मुर्छापन्न॥ तयाप्रती नाराय
ण॥ कायें हांसोन बोलिला॥८८॥ आम्हिं अवस्य पुजावें तुम्हांसि॥ कां हि अपूर्वें बळिदानासि॥ संतो
षवाव्या अमरेंद्रासि॥ यांतु स्त्रीयेकि दाशी॥ अंगीकारा तुम्हिं॥८९॥ याचें अत्यंत सौंदर्य थोर॥ म्हणाल
हो यील अपमान करा॥ तुम्हां समान जे सुंदर॥ तिचा अंगीकार करावा तुम्हिं॥९०॥ म्हणाल यातं नाहीं
सं हीण॥ आवघ्या सौंदर्यपूर्ण॥ को एहींन दिसे आम्हांसमान॥ केविं आपणा अंगीकारावि॥ ९१ जरि ना
अति हीं तुम्हां समान॥ सकळ सौंदर्यसंपन्न॥ तरि येकीचि करावें वरण॥ होयील भुषण स्वर्गासी॥९२॥
ऐसें नारायणाचें वचन॥ ऐकोनि हरिखलीं संपूर्ण॥ करुनि साष्टांग नमन॥ मस्तकीं चरण वंदिले॥९३॥
॥श्लोक॥ ओमित्यादेशमादाय नत्वा तं सुरवंदिनः उर्वशी मप्सरःश्रेष्ठां पुरष्कृत्य दिवं ययुः॥१५॥
इंद्रायानम्य सदसि श्रुण्वतां त्रिदिवौकसां ऊचुर्नारायणबलं शक्रस्तत्रास विस्मितः॥१६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥७॥ पटीका॥ऐकोनि नारायणाचें वचन॥मस्तकांजुळी करुनि नमन॥उर्वशी पुढां सून॥कामादिगण॥
निघे वेगीं॥१४॥नारायणाचे गुरु स्पर्शी॥उर्भी होती नारायणापासिं॥तेविनाव जालें तीसि॥म्हणती
उर्वसी स्वर्गोगमन॥१५॥ते देवासे देवदूत॥स्वर्गा पावले समस्त॥मग शक्रा सभे आंत॥सांगती आद्यं
त नारायणशक्ति॥१६॥ते हि नारायणाचें चरित्र॥सांगीतलें अतिपवित्र॥तेणें अवघे विसुरवर जाले
थोर अतिविस्मित॥१७॥इंद्रें देखोनि उर्वसी॥तीसि भुलला आदि ऐसी॥बाहेरि पावे सभेसि॥हें व
नर र्षी नवर्षिनाथवें॥१८॥हे प्रथमा अवतारवार्ता॥जे कां नारायणकथा॥पुढिल अवतार सूत्रवर्ता॥
रूप नाथा अवधारिं॥१९॥एक राया अति अपुर्वे॥छळवाया पुजा सर्वा॥करुनि दारवविसमेवा पूर्णी
नुभवयानावे॥२०॥आग्रो कां भावें करितां भगवद्भजन॥यापरि पींद्र करि विघ्न॥नारायणाचें नन्य
घन॥तेणें विघ्नें संपुर्णें पराभविलीं॥२१॥माबाळ्या भो... ळ्याकरितां भाक्ति॥तेसी विघ्नें जे छ
कूयेति॥तें कदा न स्पर्शे भगवज्जासी॥ऐसा विकल्प मनें धरिसी॥भब्रह्मादिकां दिसवें भुतां॥ चित्ति
धों १२ कुटिमात्रें जो नियंता॥त्या भगवंताते भजतां॥विघ्नें सर्वथा नसकती बांधूं॥ज्याचेनि
इंद्रासि रंकपण॥सो भावें भजतां नारायण॥भक्तासि विघ्न कर विकोण॥हरि रक्षण निज
भक्तां॥२२॥इंद्र मुख्य कामादिकां॥विघ्नें छळतीं सकळ लोक॥त्या पावाति नारायणा बाळका॥तो भ
क्तांसि देख स्पर्शों नेदी॥२३॥विघ्नासि भुलविलें जेणें पूर्णें॥तो नित्य स्मरतां नारायण॥अपधा
के विघ्नें पळतीं जाण॥भक्तां रक्षण हरिनाम॥२४॥कराव्या निजभक्तकैवार॥देवो धरिना नाना अ ॥७२॥
वतार॥त्याच्या आवतानाचें चरित्र॥अतिपवित्र अवधारिं॥२५॥नित्य स्मरतो हरीचें नाम॥
महांविघ्नें होती भस्म॥त्याचे अवतार संभ्रमा॥उत्तमोत्तम अवधारिं॥२८॥श्लोक॥हंस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वरूप वदद्रसुत्तउआत्मयोगं दत्तः कुमारमृषभो भगवान्पिता नः विष्णुः शिवाय जगतां कल
यावती र्णेस्तेनाहृता मधुभिदाश्रुतयो हयास्ये ॥१७॥ टीका ॥ सनकादिक ब्रह्मनंदन विधि
पित्यासि केला प्रश्न ॥ प्रश्न खंडणामिसें जाण ॥ केलें ब्रह्मज्ञान हंसावतारें ॥९॥ पांचे नामें पळेक
तां तू ॥ नामे जन्ममरण घातु ॥ तो अवतार श्रीदत्तु ॥ मुनिसिंनु परब्रह्म ॥२१०॥ नैष्ठिक्य ब्रह्मचारि नि
विर्य श्चित्ती ॥ ऋष्यासि स्वप्निंना होय स्फुती ॥ यालागी कुमारवत्त णीपती ॥ अवतार मुनिसिनकादिको ॥१०॥
आणि आमुचा जो का पिता ॥ ऋषभनारायण साक्षाता ॥ तो हि अवतार न पनाथा ॥ जाण तत्वता भ
गवन्मूर्ती ॥१ ॥ याये हीं नामिं रपिंसे पूर्ण ॥ अवतारि अवतरनारायण ॥ जो जगाचा प्रती पाळण ॥
स्वयें श्रीविष्णु अंशावतार ॥१३॥ तो विश्वयें गा श्रीविष्णु ॥ मधुकैटभनिर्दळणु ॥ नामें जो का मधु ॥
सुदनु ॥ तो चि अवतरे तुरुपग्रिव जाला ॥१४॥ तेणें रांखमदोनी पुढली ॥ उधरल्पा बुडाल्या श्रुती ॥
आणि मिरी घल्या ब्रह्माहाती ॥ जाण निश्चीत वेदरक्षण ॥१५॥ श्लोक ॥ गुप्तोप्ययेमनुरि
लौषधयश्च मात्स्ये क्रौडे हतो दितिज उधरतांभसःक्ष्मा कौर्मे धृतोद्रिरमृतोन्मथने
स्वपृष्ठे ग्राहात्प्रपन्नमिभराजममुंच दार्ता ॥१८॥ टीका ॥ तेणें चि मछावतारें ॥ प्रळयकाळी बु
महाभरें ॥ मनु सगट रक्षिलें धीरें ॥ निज निर्धारें औषधिसि ॥१६॥ तेणें विक्रमें अवतारा ॥
स्वपुंठि धरुनि गिरिवरा ॥ मथोनियां क्षिरसागरा ॥ अमृत सुरवरा अर्पिलें जेणें ॥१७॥
तेणें अतेत्राणें तांतडि ॥ वैकुंठ होउनि घालु निउडि ॥ गजाचे ग्रह बंधतोडी ॥ उधरिलें आवडी ॥
गजेंद्रातें ॥१८॥ श्लोक ॥ संस्तुन्वतोब्धिपतीतान्श्रमणान्रषींश्च शक्रं च वृत्रवधतस्तमसि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अ

प्रविष्टं॥ देवस्त्रियेर सुरग्रेहे पिहिता स्यनाथा जघ्नेसुरेद्रमभया यसत्तां न सिंहे॥१॥ टीका॥
॥८॥ मार्कंडेयापेक वेळीं॥ बुडतां काळें प्रळेयजळिं॥ तेणें स्मरतां वनमाळि॥ सावितां काळिवटप
त्रशाई॥१॥ शाळग्रामपुजितां ऋषेश्वरीं॥ सिळा सबुडे ततु सिकरीं॥ ऐसा शाप तेअवसरि
क्षोभें केरि दिधला॥२॥ नळवानरें तेअवसरीं॥ देवपुजा टाकीं सागरीं॥
येशावानरिसमोंवे॥२१॥ तेथे कोपोनि ऋषेश्वरिं॥ शिळा न बुडे ततुसे करिं॥ ऐसा शाप तेअव
सरिं॥ क्षोभे करिं दिधला॥२२॥ ते शाळिग्राम सागरोदरिं॥ तरतां देखिले ऋषेश्वरिं॥ का नवया
रि घतां भीतरि॥ लहरिकरी निबुजल्ले॥२३॥ ते कालि ऋषेश्वरिं॥ आर्ति हरणास्त विलाहरि॥ तेथ अ
वतरुनि श्रीहरि॥ रक्षितें तारि देवपुजेसहीत॥२४॥ वृत्रवधिला वज्रघातीं॥ ते ब्रह्महत्या इंद्रातें॥ ते
णें दोषें अंधतमातें॥ जाणपां निश्चित बुडत होता॥२५॥ तेथ अवतारुनि अनंता॥ चतुर्धा वांटिलें ह
पेतें॥ शुध केलें पाहा इंद्रातें॥ रुपावंतेळपाळुवा॥२६॥ जिणोनियां अमरपुरा॥ हरुनि देवाचि अंतो
रांसें कोंडुनियां समग्रें सुर महासुरें पेकाध्वर केलें॥२७॥ तो मुरुमर्दन श्रीहरि॥ यालागिं नामें मु
रारि॥ देवस्त्रियां करुणि निबाहेरि॥ देवाचाकरिं अर्पिता जाला॥२८॥ जो असुर बुडा मृणि॥ जो दुस्सियां
कानि माजि अग्रगणीं॥ जो हरिनाम एकोनिं॥ क्रोधें करुनि प्रज्वळों लागे॥२९॥ जो पूर्णक्रोधाचा उदधि
जो अविवेकाचा माहा निधि॥ जो हरि स्मरे त्या पुत्रातें बांधी॥ गर्वमदें मत्त॥२३०॥ तो हिरण्यक
श्यपनरव धारीं॥ स्वयें निवटि नरकेसरि॥ जो निजभक्ताचा केवारि॥ अभयकरि साधुचा॥३१॥
॥श्लोक॥ देवासुरेन युधि दैत्यपतीन्सुरार्थे हत्वांतरे षु भुवनान्यदधात्कलाभीः॥ भुत्वाथ वामन ॥८॥
इमामहरद्बलेः क्ष्मां याच्ञाच्छलेन समदाददितेः सुतेभ्यः॥२॥ टीका॥ समुद्रमथनाचा सेवटीं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

क्षीरसागराच्या तटीं॥ सुरां असुरां कळिमोटि॥ अमृता साटिं मांडिली॥३२॥ तेव्हां अमृत वांटिजे दे
खोनि॥ तो अवतार घेतला मोहिनी॥ तेव्हां आसुरा सुरा पानि॥ अमृत दानि देवासि॥३३॥ तेथ चोरूनि
घेतां अमृतग्रास॥ निवरिला राहूचा घस॥ त्याच्या कबंधावरि लीळा सहस॥ वासुनेवासा स्वयं केला
॥३४॥ सुरसां त्या नारायणू॥ द्वारकेकुवरांनि दळनू॥ कालवणासुरमर्दनु॥ अवतरे आपण कुमार
रूपें॥३५॥ ऐसा मन्वंतरा मन्वंतरि॥ निजभक्तकाजे कैवारि॥ सुरकार्यार्थी श्रीहरि॥ नाना अवता
रि अवतरे स्वयें॥३६॥ तो सुरसां घे जगजिवनू॥ स्वयें कुजजाला वामनू॥ आंगें याचक होउनू॥
देवाचा अवमानु उतरिला जेणें॥३७॥ दानें दाटु गा बळि॥ त्यासि देवावैनि न चले कळि॥ मग त्रि
विक्रमाक्रमे आकळि॥ याच्या छळें बळी छळिला जेणें॥३८॥ तरि भावबळें प्रबळा॥ तेणें देवो जा
ला द्वारपाळ॥ विष्णु सत्व पाहे छळें छळु॥ तो रिविंदासाचें दयाळ दास्य करि॥३९॥ यापरि बळिचे
छळ॥ जेणें अमरगण सकळ॥ कैरु नि घेतलें दिग्मंडळ॥ अपूर्व नि ताकाळ सरवि केलें॥४०॥ श्लो॥
॥ क निःक्षत्रियामकृतगांचत्रिःसप्तकृत्वोरामस्तु हैहयकुलाप्ययभार्गवाग्निः सोब्धिंबबंधद
शवक्त्रमहत सलंकं सीतापतीर्जयती लोकमलघ्नकीर्तिः॥१॥ टीका॥ तो चि देवाधिदेवो चमु स्व
यें जाला परशरामु॥ तेणें क्षत्रियाचा पराक्रमु॥ केला नि र्धमु निजप्रतापें॥४१॥ तो गोब्राह्मणांचे
वाति॥ सहस्त्रार्जुनातें संहाति॥ सहस्त्रभुजां चिं कांडोति॥ केलि बोहरि दानवकुळा॥४२॥ तेणें तीन
सप्तकें वीर रसु देउ निःक्षत्र मदबहु वसु॥ त्या रागाचा केला नाभु॥ धरचे उसुध रामरके केला॥४३॥
जो अवताराचे मुळ पिय॥ जो विरक्ति अलिउद्भव॥ तो अवतारामाजि श्रेष्ठ॥ अतीव रिख श्रीराम॥४४॥

जमदग्नीचा कोपाग्नी॥ परशुराम तेज भजलोनि॥ हे हयकुळ जाळोनि॥ आहळलि अवनी क्षेत्रियाचि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥९॥ पापें पळती रामनामें ॥ नामें कितुवं द्विजे येमें ॥ गणिके विकर्मी कर्मे ॥ श्रीरामनामें निर्दळिली ॥ ४५ ॥ नामें क
ळिकाळासि धाक ॥ यमदूतांसि न मिळे भीक ॥ रामनामें गजेंद्रें दुःख पळे निःशंक जन्ममरण ॥ ४६ ॥
जो देवांचे बंद सोडी ॥ नवग्रहांची बेडी तोडी ॥ जेणें रामराज्याची रोकडी ॥ उभविली गुढी त्रिलोकीं ॥ ४७ ॥
ज्याचे निसिळा तरती सागरीं ॥ असुर मारि जेती वानरीं ॥ जे ऐसुवर्णाचि नगरी ॥ वोपिलि पुरि शरणां
गतासि ॥ ४८ ॥ जो प्रतापाचा मरिगळा ॥ जेणें सेतु बांधिला आवलीळा ॥ चरणिं उद्धरिलि सीळा ॥ तो नि
जजिव्हाळा निजभक्तां ॥ ४९ ॥ जो अवतार मुनिमंत ॥ राया अद्यापिं असे वर्तत ॥ हा संवाद त्रितायुगांतु ॥ दु
मिळ सांगत विदेहासी ॥ २५० ॥ या लागी श्रीराम श्रीराम ॥ नित्य जपे हें जो नाम ॥ तो पुरुषोत्तम जिपुरुषो
अ त्तम ॥ कर्माकर्मातीत ॥ ५१ ॥ तें रामनाम अवचटें ॥ भीतरि रिघे कर्णपुटीं ॥ तें कळिकाळाचें मळ कये ॥ नामोद्व
टें नासती ॥ ५२ ॥ ऐसि रामनामाचि ख्याती ॥ जगदोद्धारें केली कीर्ति ॥ धन्य धन्य जे परिसती ॥ धन्य ते व
र्णिती रामचरित्र ॥ ५३ ॥ श्लोक ॥ भूमेर्भरावतरणाय यदुष्वजन्मा जातः करिष्यति सुरैरपि दुष्कराणि ॥
वादैर्विमोहयति यज्ञकृतोऽतदर्हान् शूद्रान् कलौ क्षितिभुजो न्यहनिष्यदंते ॥ २ ॥ टीका ॥ आतां भाविअ
वतार वार्ता ॥ तुज मी सांगेन नृपनाथा ॥ श्रीकृष्णावतारकथा ॥ परमाद्भुतता विचित्र ॥ ५४ ॥ जो परेहो
उनि परात्पर ॥ जो कां अजन्मा अक्षर ॥ जो श्रुतीशास्त्रां अगोचर ॥ तो पूर्ण अवतार श्रीकृष्ण ॥ ५५ ॥
जेथें नाममात्र रिघों न लाहे ॥ तेथ रूपाचि न लभे सोय ॥ जें ब्रह्मत्व अंगीं न साहे ॥ तो अवतार हा पश्रीकृ
ष्ण ॥ ५६ ॥ जो वर्णाश्रमासि नातळे ॥ जयापाइं ईश्वरत्व ही बालीलें ॥ जो अज अव्ययो स्वानंदमेळें ॥ तो अ
वतार स्वलीळें श्रीकृष्ण ॥ ५७ ॥ ऐसा गुणधर्मकर्मातीतु ॥ तो अवतार श्रीकृष्णनाथु ॥ यदुवंशावंशा आं ॥९॥
तू ॥ स्वयें जगन्नाथु प्रघटला ॥ ५८ ॥ जैसें खळाळे कल्लोळें चंचळ ॥ भासे परि ते केवळ जळ ॥ काळीम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ळि पांढस्विोळ॥ प्रतितेके वळवस्त्र धात्वि॥ ५९॥ जे गोटि नाब द रासि॥ तेचि वेगळी खेंयासी॥ तेसा अव
तार यदुवंसी॥ पूर्णा रौंशी श्री कृष्ण॥ ६०॥ जेसा दिपलाविता क्षणि॥ संवेचि प्रगटे तेजा चिखा णि॥ ते
सा उपजतांचि बोळपणि॥ अभिनव करणो जे केलि॥ ६१॥ जे ब्रह्मादिक देवा न कळे॥ ते बाळलिळा सभा
वां करूनि दाविले आधवां॥ देवाधिदेव श्री कृष्ण॥ ६२॥ वणवागी लिळा स्वमुखें॥ पर्वत उचलिला
नखें॥ पुतनेची स्तनें विखें॥ प्याला श्रीमुखें जीवासकट॥ ६३॥ येणेंवछा पहरणा मिसें॥ सख्या हित
लाविले पिसें॥ जो वत्सेंवत्सें पवेश॥ जाला सावकाश यकाकि येक॥ ६४॥ अघुचिरिला चाणाडा॥ का
ळिया चा कुटिल्य फुडा॥ यमलोकीं घेवोनि झाडा॥ आणिला गोकुळ गुरुपुत्र जेणें॥ ६५॥ जे प्रजा पिडे
३ निकर भार घेतीं॥ ऐसे राजभार भूत क्षीती॥ जया नावें धर्मनीती॥ नेणा किति निर्दळिले॥ ६६॥ एक
रौन्य येक स्वांग॥ येका वध विआन्य प्रयोग॥ येक गोत्र कलह प्रसंगे॥ आग्रपूजा प्रसंगे येकांशी॥
॥६७॥ अधर्मी लाविली सिक॥ धर्मो चि वाढ विबीक॥ हे अवतार कौतुक॥ मायातु अवश्य यक देखसील
नवे पुढें॥ ६८॥ जे जे लोटअहोरात्र॥ ते ते करिलें चरित्र॥ तया कृष्णा स्मरवासि पात्र॥ भक्त पवित्र होतील॥
॥६९॥ साधूसि स्वानंद सोहळा॥ नीच न वाहो उले आगळा॥ ते णें श्री कृष्णा चीलीळा॥ देखसि डोळां
न येना था॥ ७०॥ ता चिबोध्य रूपें जाणा॥ पुढां घरिल दृढ मौन्या॥ ते हां कर्मा कर्म विवंचन॥ सर्वथा जाण
कळेना॥ ७१॥ तो तरस्लपणें संदा॥ प्रवर्तवील महावादा॥ ते णें वाद मिसें सदा॥ वाढविल मदा मरां
मोला तें॥ ७२॥ मी हउपजविल दुर्घटा॥ येक कर्मी करिल कर्मचेष्टा॥ येक होतील कर्मभ्रष्टा॥ न कळे चोखट
निजात्म लित सुख॥ ७३॥ कि समाज विलमता॥ वेद मिथ्या मानिता॥ वेदविलिं ताना तळवा॥ ता जाण नित्य
लमला मोहा॥ ७४॥ मोह केला सर्वोसि छळा॥ यकां ज्ञाना भिमान प्रबळे॥ तें कर्म निंदिती सकळां॥ सागी
तीके वेळ जाउपलपणा निं॥ ७५॥ ऐसिये वर्ततां मोह स्थिती॥ पुणे कळि विहाय प्रवर्ति॥ ते स्तांनी चलता
जे होती॥ प्रजा नागविति चोर प्रायी॥ ७६॥ म्लेंद्र राउ निअनीक निघ्य॥ ते राजे होतीं परम भ्रष्टा॥ तेणें वणेक

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रितीभ्रष्टा।अतिपापिष्टअधर्मी॥७०॥अपराधेविण वितंआभिलते या सिकृतितीदंडु।मार्गस्थालागीं कोंडं।
॥१०॥ करितीउदंड सर्वापरहरण॥७१॥अबळांचे निजबळे राजा।तो राजा विस्वयनागवि प्रजा॥ऐसा अधर्मुउ
पजे क्षितिभुजा।तेंगरुडध्वजा नसाहावे॥७२॥तेव्हां धर्माचे जिर्णआधर्में निल्लागेगांजणें।यालागी श्री स्व
नारायणें।अवतारधरणे कल्कीचा नामा॥७३॥तोदोर्दंडधामाप्रबळ।नरराजे निर्दळील सकळ।महांमोहाचें
मुळ स्वयें समूळछेदी॥७४॥तेव्हांधर्माचिपालाहरफुटे।सत्यसीसत्वचीपटोते व्हां वेदोक्तविधान प्रकटे।आस्वधर्म
गहाटेराला टतीसर्वा॥७५॥आम्लीकाएवंविधानि कर्माणि जन्मानि च जगत्पते: भूरिणि भूरियशसा वर्णिता
निमहाभुज॥२१॥टीका।जयाचि गा।अनंत नामें।अनंत अवतार अनंत जन्में।अनंत चरित्रें अनंत कर्मे।अनंतो
त्तम हरि कीर्ति॥७६॥अनंत भगवंताचि महिमा।भुजम्यां नवोमा निरोपिला येथां॥७७॥ऐसी अवतारचरित्रें ना
मे।परिसतां विचित्रकर्मे।राजा अत्यंत सप्रेमें।मनोधर्में नीवाला॥७८॥जे अवतारि देवा सगुण।आला परि निर्गुण।
गुण।प्रकट करिते तेनि आपण।कर्माचरण स्वयें दावी॥७९॥धन्यधन्य ते हरिगण।जे वर्णितो भगवद्गुण।ज्या
चे निवचने संपुर्ण।निववे अंत:करण श्रोतियांचें॥८०॥श्रोतेयांचें अवधान निवाले।पवक्ता आनंदें सुखें पावे।
ग्रंथ वोढवे स्वभावो।साहित्य गोरवें रसाळ॥८१॥जे विंचंद्रकवेंसांचा।मुख बिंदु स्फुटे वको रांचा।तेवि येकाज
नार्दनाचा।संतकृपा वाचा फुटलिया।सी॥८२॥जाल्यासूर्येकीरणें स्पर्शे।कमळकळा स्वयें विकासे।तेविं सं
तकृपा सोरसें।ग्रंथ विकासे अर्थावबोधा॥८३॥तेविकृपेनें तत्ववाद।अर्थीलें श्रीभागवत।आतां पंच
माध्याय कथा।सावधश्रोतां।अवधारिजे॥८४॥राजाप्रश्न करिता मेळा।जो परिसतां पुरे कोड।साधकांवि
उपरामचाड।होय निवाड सर्वधर्मांचा॥८५॥जे थ भजनाभजन हातवटी।प्रश्नोत्तरें कथा गोमटी।अतिर ॥१०॥
पें रसाळ गोष्टी।जे ऐकतां फुटे गांठी।आधर्माची॥८६॥तेउत्तमोत्तम निरोपण।भक्ति संताचे श्रवण।जनार्द
नकृपा परिपुर्ण।येका जनार्दन सांगेल॥८७॥आंगी वारेयाचे निसंचरणें।घुमघुमा लागते ऐणें।तेविं येका
जनार्दनें।कुविताकरणे निजांगें॥२८॥इतिश्रीमद्भागवतें महापुराणे एकादशस्कंधे निमिजायंत
संवादे पूर्वार्धा एकाकारटिकायां नाम चतुर्थोध्याय:॥प्रसंग॥४॥ओव्या॥२९५॥श्लोक॥२३॥७॥॥

ध

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=02.03.20 11:16
,TRANSFERRED=2020/03/02 at 11:19:35
,PAGES=21
,TYPE=STD
,NAME=S0002936
,Book Name=M-2788-SHRIMAD BHAGWAT MAHAPURAN CHATURTH ADHYAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE21=00000021.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection